

REFLEKSIJE

STOJIM PRED SINOM

Drago Ham

Čim dlje premišljam o stvari, bolj se mi dozdeva, da je le bilo nekaj posebnega. V najinem srečanju s sinom, pred nekaj dnevi.

Gledala sva se iz oči v oči. Naravnost.

Nekaj je skrival za hrbtom. Obvezano roko? Odkod pa to?

Nič posebnega. Udaril da se je, pravi, po nerodnosti. Pri plezanju, ali tam nekje... Nisem ga niti dobro poslušal, kaj mi je govoril.

Toda njegov divji obraz (le odkod se je vzel?), njegove oči kakor da mi hočejo povedati nekaj povsem drugega. Zares, prav čutil sem, kako mi hoče vse njegovo bitje zaupati nekaj posebnega. Nekaj zanj odločilne važnosti. A to vem šele danes. Kako površno sem šel tudi tokrat — kakor že tolikokrat — preko tega. Nisem mu stopil nasproti, niti z besedo. Ne vem, kako to. Menda sva se nekje že odtujila, ali pa...

Po nekaj dneh pa sem pričel premišljati. V spomin se mi je sredi noči povračal njegov obraz in se mi bližal, se bližal in govoril vedno bolj razločno, vedno bolj zahtevno.

Toda kaj mi je govoril, se nisem mogel spomniti.

Klical sem na pomoč ženo. Pripovedovala mi je spet (to vse sem bil že enkrat slišal, a le zamahnil z roko, češ, babje čenče), kako so ji v šoli ponovno dejali, da se fant druži z neko »klapo«, ki ni na najboljšem glasu: fante dolžijo, da zvečer napadajo ženske na ulici, da se zbirajo na domu enega izmed njih in plešejo ob divji muziki, da dekleta tamkaj plešejo strip-tease, da... skratka, hm: da imaš tule pred nosom tisti pojav sodobne družbe po celem svetu, ki jim drugje pravijo teddy-boys, huligani, gamberos, teenagerji itd.

Zdaj me je zaskrbelo. Kaj če je na stvari kaj resnice? Po navadi sem ob takih govoricah s prizanesljivim nasmeškom povedal nekaj o neponarejenih instinktih današnje mladine, ki je mi ne moremo razumeti, ker smo rastle v povsem drugačnih razmerah... Zdravi instinkti bodo mlade ljudi že o pravem času naravnali na pravo pot, brez pomoči senilnih pedagogov ali sitnih, nervoznih staršev, ki imajo v službah toliko posla, da se ne utegnejo zanimati, kje hodijo njihovi otroci in kaj počno.

Sinov obraz pa mi je kar naprej lebdel pred očmi.

Kako je to čudno: stojiš takole pred lastnim sinom, kot pred čisto uganko. Kakšen je svet današnje mladine v resnici, kakšna so njena nagnjenja, kaj jih žene včasih v tako nerazumljiva dejanja? Kako da nimamo vstopa v ta njihov svet? Smo se res že tako postarali?

Čas v resnici naglo teče. Leta se vrstijo in skoraj ne opazimo, kako nas gnetejo — na zunaj in na znotraj — vsakdanje skrbi, ambicije, razne »obveznosti«... ki tako na gosto polnijo naše dni, da res ni prostora za kaj drugega več. V tem naglem preobražanju sveta, v katero nas je postavila zgodovina.

se je vse nekdanje, tisto iz naše lastne mladosti, nekam potopilo, se razgubilo kakor megla. Kje je že tisti svet, ki smo ga živeli mi še tik pred vojno, svet, katerega milina je bila sicer že ogrožena, toda vendarle: z velikimi odpovedmi so nam ga naši starši le posredovali v trdni veri, da je tako edino prav, da nas bodo tako najbolje »pripravili za življenje«, ki je resda kruto, toda če si priden, ubogljiv in z vsemi tistimi zdravimi nagnjenji oborožen, se ti ga ni treba bati... Dobra vera naših staršev! Kje so ostali njeni sadovi? Vse se je zrušilo v prah, v navalu vojaških hord, v rjoventu bombnikov, v lakoti, v čudni zgubljenosti sredi porušenih človeških domov, ko smo morali odkopavati mrtvece izpod kamenja, naše vrstnike, otroke — sami še napol otroci... Značena trupla, značena vera v svet, v življenje, v človeka. Vse nam je odnesla burja časa, kakor da je bilo vse le stavba iz papirja, neprevidno postavljena divjim vetrovom.

Ali res? Morda pa le ni čisto tako? Morda nam je kljub vsemu še ostalo nekaj, doli prav na dnu našega dožemanja sveta, neka iskra, ki je kakor ostanek tiste vere v človeka, v red, ki vlada svetu? Zdi se, da nam le ni vsega odnesla burja časa. Bilo bi zares čudno, ko bi nam prav nič ne ostalo.

Toda danes strmim. Strmim v svojega otroka in ga ne poznam več. Gledam ga. Ne razumem ga.

Ali lahko človek preživi hujše preizkušnje, kot smo jih mi v naši rani mladosti? Ali lahko? Sami, izgubljeni v daljnem svetu smo se morali boriti za golo življenje, za obstoj, ki nam je nekaj pomenil, ker smo še vedno nosili v sebi vero v neke vrednote...

Naši otroci pa... Ne manjka jim ničesar. Zdravja imajo na pretek, utrjujejo si ga z vsem mogočim športom. Obleči imajo, kar hočejo. Siti so. Nudimo jim vse... Vzgojno? No da, svoj čas, dokler je bil moj še manjši, smo se večkrat pogovorili, prav od srca... Da. Z leti menda to odpade samo po sebi, otrok postane človek, s svojimi nazori, svojimi cilji...

Pri vsem tem prepričevanju samega sebe pa mi je ostajal neki dvom. Nekaj je bilo narobe, to sem čutil. Nekaj je na stvari, nekaj bolj zapletenega. A kaj je tisto?

Klical sem na pomoč šolo. Pedagogi pravijo: vzgoja ni samo zadeva šole, temveč celotne družbe; šola sama po sebi kot institucija je danes še v takem stanju, da ne more opravljati svoje naloge tako, kot to terja čas (nekaj zaradi svoje avstro-ogrske obremenjenosti, nekaj zaradi drugih, objektivnih težav, v katerih mora delati).

Klical sem na pomoč družbo. Toda to sem vendar jaz. En njen delček sem sam. Vključen sem vanjo, sodelujem pri njeni preobrazbi, poznam jo dobro. Da, in prav zato lahko rečem, da smo vsi skupaj na nekaj pozabili. Na nekaj smo pozabili.

Kje smo? Kako smo? Čemu smo?

Vprašanja eksistence, na katera je moral človek v vseh časih, vedno in vedno iznova odgovarjati, če je hotel ohraniti svoj človeški obraz.

Mi pa smo... nekoliko zanemarili to zadevo... Vse drugo nas je prevzelo: tehnični napredek, blagostanje... Zares, ali ne čutiš, kako smo se odtrgali od tistih starih eksistenčnih vprašanj in se pustili docela zanesti tem čisto zunanjim stvarim in njihovi plitkosti?

Otroci pa... Otroci bodo vedno ostali otroci: vprašujejo. Vprašujejo o vsem mogočem in nemogočem. (Kakor smo mi vpraševali.) In na svoja vprašanja hočejo odgovorov. Takoj in jasne odgovore. (Kakor smo jih mi hoteli in jih — dobili...) Sicer... Če jim ne daš odgovora na njihova vprašanja, se bodo obrnili proč, bodo šli svoja pota... V naglici, ki je lastna mladini, v mladi zagnanosti ne bodo pomišljali: neke vrste odgovorov na njihova vprašanja jim nudijo filmi, jim nudi poplava literature, ki ne zasluži tega imena, jim daje družčina dvomljivih eksistenc...

Zdi se zares, da so nam ušle iz rok niti življenja. Da ga ne moremo več tako usmerjati, kakor smo se bili domenili...

Morda pa — hm, čudna misel — le niso bili tako čisto brez pameti ljudje, ki so si — v preteklosti dobro poznani tipi — ubijali glavo z vprašanji človekove eksistence? Čudno je že to, da so se vedno, v vseh časih našli taki posamezniki — večinoma žalostne pojave, ki so prav tako žalostno tudi končali — ki so vrtali po vprašanjih »biti — ne biti«... Res je, da je družba vedno, čeprav tudi nerada in šele po njihovi smrti sprejemala njihova spoznanja za svoja in jih vpletala v stavbo svojega prizadevanja, v strukturo neke načrtovane družbene ureditve, h kateri si je človek vedno prizadeval, čeprav njene idealne podobe nikoli doslej ni dosegel... Toda ljudje so si prizadevali. Gradili so. Medsebojne odnose so vzpostavili na nekih pravilih, osnovanih na najglobljih spoznanjih človekove narave, na moralnih vrednotah. V okviru take strukture so se vzgajale mlade generacije, s trdno osnovo pod nogami in z neomejenimi možnostmi za izpopolnjevanje te strukture v prihodnosti. Mlade in stare je povsem izpolnjeval ta trud; zavestne ljudi seveda. Večina pa je živela v tem istem okviru, a na širši osnovi bolj ali manj zadovoljno življenje v blaženi nevednosti...

Kaj pa mi počenjamo? Ne zdi se nam več vredno razbijati si glavo s tistimi večnimi vprašanji, nič več: enkrat za vselej je vse zapisano črno na belem, deklarirano v zakonih, v parolah; vse je kar najlepše in za vse večne čase urejeno...

Le otroci, ah, ti otroci: odkod v njih ta večna potreba po vpraševanju, po iskanju odgovorov na vprašanja? Odkod?

Kakor da nas opominjajo.

Opominjajo, da smo na nekaj pozabili.